

РЕЦЕНЗИЯ

за научните трудове и академичната дейност
на гл.ас. д-р **Ивайло Георгиев Димитров**,
представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент”
в професионално направление **2.3. Философия**,
по научната специалност **Философия**
за нуждите на **ИИОЗ - БАН**
от проф. д-р Валентин Канавров

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ИИОЗ - БАН в ДВ, бр. 53 от 18.06.2013 г. Представените документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и правилниците на БАН и ИИОЗ. Процедурата по конкурса е изцяло и коректно спазена. Със задоволство отбелязвам педантизма и прегледността при изготвянето и подреждането на материалите. На първото заседание на научното жури изразих съгласие и бях избран за рецензент по конкурса.

Гл.ас. д-р Ивайло Димитров е **единствен кандидат** в конкурса.

За участие в конкурса д-р Димитров представя списък на публикации, съдържащ **21 заглавия**, в т.ч. **1 отпечатана монография** (2013), **8 статии** в индексирано (реферирано) национално списание, **1 статия** в чуждестранен тематичен сборник, **1 студия** в национален тематичен сборник, **3 статии** в национален тематичен сборник, **3 публикувани доклада** от международни конференции и **4 публикувани доклада** от национални научни конференции. Публикациите са на български език и английски език. Всички заглавия са строго по научната специалност на конкурса. Те не повтарят публикациите по защитата на докторската дисертация. Приложени са и двата списъка, т.е. информацията в това отношение е категорична. Мога да я потвърдя и в качеството си на научен ръководител на доктората на Димитров. Общият списък на публикациите на кандидата е значително по-обширен от посочените 21 заглавия. Монографията включва и обобщава една част от публикуваните студии, статии и доклади, като

другата част са също строги философски изследвания. За рецензиране Димитров предоставя монографията *Тайната сила у Кант. Подстъпи към критическата метафизика на способностите*, Изд. „Проектория”, 2013, София, 247 с.

Академичното CV на д-р Димитров включва: завършена специалност *Философия* в СУ през 1999 г. с ОКС „магистър”; завършена магистратура в СУ в програма „Връзки с обществеността”, 2003; докторат по философия, 2004; от 2008 г. – гл. ас. в ИИОЗ-БАН; 2005-2008 – ас. в ИИОЗ-БАН; 2004-2005 – проучвател в ИИОЗ-БАН. Експертната дейност на д-р Димитров включва: Национално контактено лице по 7. РП на ЕС, 2007-2013; член на ред. колегията на сп. „Философски алтернативи” от 2009 г., а от 2013 г. – зам.-гл. редактор на списанието; член на ред.-колегията на сп. „Balkan Journal of Philosophy” от 2009 г.; членство в Съюза на учените в България от 2007 г. и Сдружение „Форум-Демокрит” от 2008 г. Д-р Димитров има участия в множество международни и национални форуми по философия, национални и международни проекти по философия; многократно е награждаван за неговата научна дейност: 2008, Награда на БАН на името на Димитър Михалчев; 2006, Награда на Съюза на учените в България; 2006, Награда на Фондация „Млади български таланти” и Фондация „Карнеги 99”. Димитров прилага списък с 5 цитирания на български език на негови публикации.

След внимателното прочитане на монографията *Тайната сила у Кант* първото впечатление е: това е същинско научно изследване. Вероятно някой ще каже, че това е минималното условие за всеки докторат, всяка доцентура и всяка професура по философия (и не само по философия), което не само в никакъв случай не бива да се квалифицира като принос, но и не е нужно да се споменава. Напълно съм съгласен с тази оценка. Ала спецификата на днешното философстване ни представя текстове, които са плод на преживявания, медитации, съмнения, уверености в истината, метафорики, мнения, съображения, екологически пристрастия, припявания с медийно забележими фигури, ситуационни коментари, мълчания и какво ли не още. Познатата от епохата на Новото време строга научност става все по-дефицитна. Наукофикациите се срещат все по-рядко, не се стимулират от философските общности, систематичното мислене се отбягва и дори

често заклеява с постмодерен шамар, приглушен от бързия латинизиран дискурс на добрата комуникативна практика на политически коректния мултикултурализъм. Споделянето на мнения и приобщаването към глъчката, като по този начин единствено се увеличават нейните децибели, често се представя за съвременна философия. Напротив, монографията на Димитров е образец за познатото ни от класическата европейска мисъл строго философско изследване. Разработен е апарат, анализирани са преводи от немски и английски език, търсена е подходяща терминология на български език, често в езиков спор с авторитетни преводи на утвърдени познавачи. И всичко това не е самоцел, не е заиграване с инструментариум, а работи за последователното философиране на определен критически концепт, който не затваря, а отваря пътища за осмисляне на една критическа метафизика на способностите.

Д-р Димитров пестеливо резюмира приносите на своето изследване до три. Те са реални и с определена научна, теоретична, методологична и преподавателска стойност. Но редом с тях могат да се отбележат още множество детайли, които касаят концептуални и терминологични уточнения на български, английски и немски език, способстващи по-ясното открояване на теоретизацията „метафизика на способностите“. Тези наглед „дребни“ детайли са плод на дълга и плодотворна изследователска работа, която допринася за утвърждаване на българското кантознание и критикометафизическото философстване у нас. „Изковаването“ на един термин, преосмислянето съдържанието на едно понятие, намирането на негов точен езиков израз на български език, вписването на един термин в концептуалната архитектура на критическото философстване – всичко това стои като осъществени непосредствени теоретични задачи, които преследват една по-обща концептуална цел. Само този, който никога не се е изправял пред колосалните текстове на великите европейски мислители, задал жалоните и изплели тъканта на Европейската духовност, само той не може да оцени по достойнство радостта от „намирането“ на един точен във всяко отношение термин. Впрочем така силно прокламираното днес от политиките приобщаване на България към модерната духовност на Европа може да се осъществи чрез серия от подобни малки крачки в концептуален, но и езиков ракурс.

Метафората „изгубени в превода”, която внася уводната семантика на монографията, като има задачата да ни въведе в нейната проблематика, много точно под-сказва намеренията на автора. „На карта е поставено разбирането на едно възлово понятие на Кантовия критицизъм” (с.5) *Einbildungskraft*, чието преосмисляне на български език може да отвори подстъпи към едно по-цялостно и, най-вече, по-точно разбиране на трансценденталния замисъл на Кант, като при това авторът цели теоретизиране на концепта „метафизика на способностите”. В това отношение у нас вече са направени някои крачки, както от д-р Димитров, така и от проф. Ангел Стефанов и д-р Кристиан Енчев.

В този пункт виждам първия теоретичен принос на монографията. Преследването на едно цялостно и систематично философстване, с ясно очертани граници и най-вече със строго фиксиран концепт, е теоретично занимание, което заслужава необходимото признание. Димитров подхожда към задачата по Волфиански. Той търси „екзегетична реконструкция на тройното синтетично различаване между понятията капацитет (*Fähigkeit*), способност (*Vermögen*) и сила (*Kraft*)”. Ако оставим настрана малко спорната амбиция за „синтетично различаване” (различаването е по дефиниция аналитично; според Кант синтезата носи ново познание, само ако оперира на територията на познавателно специфицирания опит; по същество д-р Димитров анализира тези три понятия, като тази анализа не дава ново познание в строг Кантов смисъл, макар да внася строги дискурсивни уточнения и диференциации, които могат да имат и познавателно изражение в едно последващо онтологизиране), то този тип методологическо въстъпване и разкриване на проблематиката е напълно успешно в случая и за целта. Нека подчертая: за мен „Волфово теоретизиране” е научен комплимент и предизвиква уважение, защото по Кантовски разбираната критика се нуждае както от характерното трансцендентално парадигмализиране, така и от специфично Волфовото уточняване и прецизиране на термините още повече, когато става дума за херменевтично тематизирани преводи на фундаментални термини и тяхното теоретично методологизиране. Нека уточня: Димитров не предлага нова дедукция, или различна от Кантовата дедукция на категориите. Той има за цел и успява да проясни условията на дедукцията откъм една по-стриктно спрегната метафизика на

способностите, която поради не дотам сполучлив превод на български език никак се изплъзва от погледа. Диференцирането на трите споменати понятия спомага тяхното концептуално йерархизиране по отношение на дедукцията, а оттам и нейно преинтерпретиране откъм основанията ѝ.

Набелязаната в монографията метафизика на способностите има подчертан антропологичен, но и собствено концептуален характер. Тази „комбинация“ е релевантна на най-добрите образци на днешното философстване в изявен плуралистично хуманистичен дух. Импонират амбицията за надскачане на философията на самосъзнанието, аналитичните концепции, ограничено херменевтичните програми и лекомислено раздутите или редуционистки свитите социално-философски проекти. За мен не е ясно как Хайдегеровата парадигмалност се вклинява в тази метафизика на способностите, но пък по достойнство оценявам стриктното съблюдаване на критическата норма за крайността, фиксирана като „формула на крайността“.

На второ място в „ранглистата“ на приносите отбелязвам детайлните анализи на Кантовите понятия *Fähigkeit*, *Vermögen* и *Kraft*, които проф. Цеко Торбов еднозначно превежда на български език като способност. На този момент вече се спрех донякъде. Сега искам да подчертая не само прецизираните преводи на термините, но и тяхното интерпретиране в специфичната критическа „материя“ на съответните етапи от нейното разгръщане. Това съвсем не е лесна или очевидна работа. Целта е колкото едно ново критическо полагане на *Einbildungskraft* като сила за въображение (вероятно по-точно: сила на въображение, за да не се трансцендира или метафизира самата сила, а да се атрибутира, казано на субстанциален и в случая неточен език), толкова и мощното методологизиране на *Einbildungskraft* в критически план. Това е същностно необходимо за метафизиката на способностите, доколкото тя алтернативно се теоретизира като метафизическо основание на традиционните производствени метафизики. Това наистина е фундаментален резултат на монографията. Впрочем ако в дисертацията на Димитров в центъра на събитията стои проясняването на *Einbildungskraft* като продуктивна спрямо познанието сила, то тук концептуалният фокус се премества

към метафизическо парадигмализиране на споменатата понятийна триада, което трябва да зададе една нова посока на фундаментализиране на познанието.

На трето място трябва да се отбележи критиката на т.нар. производствена парадигма, според която знанието е „краен продукт на производствения познавателен процес” (с.222). Този трети принос може да се представи като своеобразна синтеза на предните два, не само защото събира техния теоретичен потенциал в единна конструкция, а и защото отваря перспективи за плодотворно философстване. Какво повече бихме могли да искаме?

Този принос (тази интерпретация) заслужава по-особено внимание. През Хабермас, Агамбен и (донякъде) Хайдегер Димитров търси основания за тотално преосмисляне на т.нар. метафизико-производствена парадигма в Европейската философия. Заниманието е познато от около 100-тина години, като все още не е получило завършена форма, доколкото нито алтернативите на тази парадигма са приели едно по-масово споделяне, нито пък самата критика е задоволила в по-цялостен план. Привличането на Кант към този отряд е силно желано. Димитров експериментира в тази посока чрез метафизиката на способностите, която в нейната диференцирана форма следва да заработи като основание на производството на знание и така да зад-мине в началата метафизиката на познанието, заложена още от Аристотел в ентелехйното схващане за формата. Опитът на Димитров определено заслужава внимание, крие теоретичен потенциал и набелязва методологични пътища, но трябва да бъде разгърнат в ново самостоятелно и (относително) завършено изследване.

Не смятам за нужно отделно да коментирам използваната литература и философския език на монографията. В началото достатъчно ясно подчертах нейната строгост на същинско научно изследване. Концептуалният характер на изследването на д-р Димитров далеч надхвърля рецензентските ангажименти за анализа на литературните източници или на нивото и чистотата на използвания теоретичен език.

Нямам принципни несъгласия с постановките в монографията, макар да си запазвам правото на различна интерпретация. Но това е предмет за семинар, а не на рецензия за академична длъжност.

Нямам съвместни публикации с кандидата. Радвам се, че някои от неговите студии и статии са излезли в съставени от мен сборници.

Заключение: След запознаване с представените в конкурса материали и специализираната монография, анализата на нейната значимост и съдържащите се в нея научни, строго теоретични, научно-приложни и приложни приноси, давам своята категорична положителна оценка и препоръчам на Научното жури да предложи на Научния съвет на ИИОЗ при БАН да избере **гл.ас. д-р Ивайло Георгиев Димитров** на академичната длъжност „доцент” в професионално направление **2.3. Философия** по научната специалност **Философия**.

19. 09. 2013 г.

(проф. дфн Валентин Канавров)